

iubiți nouă, să vă vie în minte că de cînd dumnezeu cel prea înalt ne-a ales în domnia sau voievozia acestei Țări Românești deși nu eram vrednici și destoinici de stăpînirea ei, totuși după voia lui dumnezeu dacă s-a făcut așa ... etc.»¹.

Hrisoavele, corespondența diplomatică, pisanile de la Argeș, acțiunile sale politice și cultural-bisericești, *Viața lui Nifon*, panegiric al domniei lui — toate acestea ne arată în Neagoe nu doi oameni deosebiți, ci mai multe registre sufletești și intelectuale, cărora le-a corespuns firesc mai multe sfere de activitate, în care domnul venea de fiecare dată cu întreaga lui personalitate complexă și cu un vădit talent literar. Căci, de fapt, avem în autorul *Învățăturilor* pe cel mai mare scriitor român al epocii vechi, și acest lucru ar fi de ajuns să ne explice de ce acest domn a fost împins să ia pana în mînă și să-și înveșnicească numele nu numai prin ceea ce au făcut alții în numele lui, ci și prin ceea ce a făcut el însuși pentru cultura țării sale.

§ 6. Al 5-lea argument trece prea ușor peste faptul că pasajul despre divinitatea lui Hristos și înfruntarea ereticilor care i-o neagă se află la un loc cu învățătura despre cinstirea icoanelor, cu un elogiu adus « Maicii Domnului » și cu un patetic îndemn la castitate. Întregul capitol are, prin chiar titlul său, ca și prin conținut, un caracter general: se adresează lui Teodosie, domnilor următori, boierilor mari și mici, adică întregii societăți a vremii. De ce tocmai aceste probleme religioase sînt alese și prezentate într-un capitol special, în vreme ce altele sînt atașate capitolului social-politic? Pentru că societatea munteană se afla pe vremea lui Neagoe într-o fază nouă a raporturilor cu turcii. Negustorii turci trec prin țară și fac negoț, Craioveștii sînt prieteni cu Mehmed Beg, probabil contactele pe linie de afaceri erau pe alocuri destul de intense². Era deci nevoie de o prevenire a influenței ideologiei musulmane, care în sudul Dunării cîștigase pe alocuri mase întregi de creștini ce se « turciseră ». Turcirea ar fi însemnat însă pentru societatea feudală din Țara Românească desființarea ei, și de aici reacția mai moderată sau mai vehementă împotriva « turciților ». Cum musulmanii considerau icoanele idoli, pe Hristos îl considerau un simplu profet, precursor al lui Mahomed, iar față de castitate aveau atitudinea care se știe, cultivînd pietatea credincioșilor din Țara Românească în aceste trei direcții se crea implicit o stavilă împotriva influenței mahomedanismului, care pe alocuri prezenta asemănări așa de mari cu creștinismul că la început a fost luat drept o erezie nouă în cadrul acestuia³. Cît de oportună era prevederea lui Neagoe o dovedește turcirea lui Iliăș Rareș, despre care cronicarul Eftimie relatează cu oroare că « sfintele icoane, chipul lui Hristos și al preacuratei născătoare de dumnezeu și ale tuturor sfinților le numea idoli, el care era idol al necredinței și prieten cu diavolul »⁴.

§ 7. Cunoștințele precise și amănunțite în legătură cu familia lui Neagoe Basarab și cu alte date din viața personală a domnului, de care dă dovadă autorul *Învățăturilor către Teodosie*, au constituit pentru Stoian Romanski

¹ IORGA, *Scrisori de boieri. Scrisori de domni*, Ed. III, București, 1932, p. 180. Originalul latin în *Hurmuzaki*, XV₁, p. 243.

² *Istoria României*, vol. II, p. 451—452.

³ A. A. VASILIEV, *Histoire de l'empire byzantin*, vol. I, Paris 1932, p. 274.

⁴ *Cronicile slavo-române*, Ed. P. P. Panaitescu, p. 119.